

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

Kunnskapsdepartementet (KD)

Dato 30.11.09

Høringssvar NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet – kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning

Diakonhjemmet høgskole, avdeling for sosialt arbeid takker for muligheten til å gi innspill til NOU 2009:8. Vi mener utredningen er viktig for barn, unge, familier og ansatte i barnevernet og vi er glade for at utvalget foreslår en rekke tiltak for å styrke utdanningene som kvalifiserer for arbeid i barnevernet. Vi støtter i all hovedsak de konkrete tilrådingene, selv om enkelte av disse reiser noen faglige og praktiske spørsmål som må avklares videre.

For at de barn og unge som av ulike årsaker lever i utsatte livssituasjoner skal få kvalifisert hjelp, trenger barnevernfeltet både et ressursmessig og et kompetansemessig løft. Som utdanningsinstitusjon er vi særlig opptatt av at arbeidet med barn og unge og deres familier stiller høye krav til kunnskaper, ferdigheter og verdier. Utsatte barns utfordringer og tjenestenes utforming og rammer er i stadig endring, hvilket krever at utdanningene også utvikles i takt med nye behov i barnevernfeltet.

Vi oppfatter det som nyttig at utdanningene vurderes i forhold til de 14 emnene for å sikre en felles minimumskvalitet. Slik vi ser det har de to bachelorutdanningene det her er snakk om ulike viktige bidrag til feltet og kan slik utfylle hverandre, forutsatt at begge yrkesgruppene er tilstede på arbeidsplassene.

Rammeplaner og kompetansemål

Utvalgets tilråding om kvalifisering til arbeid i barnevernet tar først og fremst utgangspunkt i utsatte barns behov og kompetansebehovet i barnevernfeltet. Tilrådingene om kompetanseløft og utvikling av utdanningen av barnevernpedagoger og sosionomer er et viktig middel for å nå målene om bedre hjelp til utsatte barn og unge. Vi mener dette er en god vei å gå. Utvalget skriver at utgangspunktet var flere rapporter og kartlegginger som viste en utakt mellom praksisfeltets kompetansebehov og hva studentene lærer under utdanning, samt at det var store variasjoner mellom utdanningene og også innen samme utdanning. Her er det viktig å poengtere at det er forskrift /rammeplanene som styrer innholdet i de aktuelle utdanningene. Vi vil derfor framholde viktigheten av at rammeplanene brukes aktivt for å nå de viktige målene som er satt i utredningen.

Noen steder er arbeidsplassen liten i omfang med svært få ansatte, og vi ber myndighetene vurdere en mer hensiktsmessig måte å organisere barnevernet på slik at hvert barn og familie møter den kompetanse de har behov for.

Tilråding om 14 emneområder

Utvalget har ikke vektet de 14 emnene i forhold til omfang og dermed heller ikke hvilken status de har. Vi er enige i at det gjøres slik fordi det kan gi mulighet for noen lokale tilpasninger.

I dagens politiske landskap som for eksempel gitt uttrykk for i samhandlingsreformen og helsefremmende arbeid, ligger det klare føringer på forebyggende arbeid. Utvalget framhever også forebyggende arbeid overfor barn, unge og deres familier. Dette bør derfor prege utdanning og prioriteringer i fagfeltet mer enn i dag. Dagens barnevernslov innehar en klar forebyggende intensjon. I økonomisk vanskelige tider står dette arbeidet i fare for å måtte vike for saker med alvorlig preg som ulike former for konkret omsorgsvikt. Forebyggende arbeid står beskrevet som tre av de 14 emneområdene som foreslås å være i barnevernsutdanninger, noe vi støtter. For å kunne drive forebyggende arbeid mener vi at kunnskap om brukervedvirkning er viktig og bør være en sentral side ved fremtidens barnevern og utdanninger i barnevernsfeltet. I tillegg må samarbeidet med andre instanser styrkes for å lykkes bedre med forebygging.

De 14 emnene kan, slik vi ser det, bidra til kompetanseheving i begge utdanningene, slik at tilegnelsen av kunnskap om blant annet barn og barns levekår forbedres og dermed fører til økt kompetanse til tidlig innsats.

For å nå målene om hva studentene skal ha med seg i bachelorutdanningene er vi enige i at jussen bør styrkes, særlig knyttet til Barnekonvensjonen, barnevernloven og skjønnsutøvelse.

Vi er enige i at det er viktig at ansattes kompetanse på institusjon økes, men vi mener at miljøarbeiderutdanning på fagskolenivå er for lavt. Det bør legges til rette for at ansatte kan ta grunnutdanning på deltid dersom det vil gi mulighet for økt kompetanse. Vi er skeptiske til at barn, unge og deres familie skal utsettes for ansatte i institusjon med utdanning lavere enn 3-årig bachelorgrad.

Kvalitetskrav til studieopplegg

Studentrekruttering (i et mangfoldsperspektiv)

Det er viktig å rekruttere flere menn og studenter med annen etnisk bakgrunn og det bør være en nasjonal strategi på lik linje med politiets arbeid for rekruttering. Kvotering kan være et virkemiddel når lik kompetanse konkurrerer om plass i grunnutdanning og videreutdanning.

Studentoppfølging

For å kunne ivareta den enkelte student sin læring og utvikling er det behov for tettere oppfølging gjennom veiledning i studieperioden. Utvalget skriver at kvalitetsreformen for høyere utdanning vektlegger studentaktive læringsformer og en tettere oppfølging av studenter ved mindre grupper, mer skrivetrening og hyppigere tilbakemeldinger.

Utdanningsinstitusjonene skal også vurdere studenters skikkethet til yrke. Vi finner ikke at utvalget har fokusert på at det innebærer økte ressurser.

Praksisperioder

Det er viktig å sikre at alle studentene i løpet av utdanningen får en solid, veiledet praksisperiode slik utvalget skriver. Samarbeidet mellom praksisfeltet og utdanningene må styrkes med for eksempel faste treffpunkt to ganger i året for å utveksle erfaring og samarbeide om fremtidens barnevern. Det er samtidig viktig at praksisfeltets rammebetingelser styrkes. Likeledes at arbeidsbelastningen, rammene og lønnen i barnevernsfeltet fokuseres på. Det har vært en stor økning i saker uten at tilsvarende har skjedd i forhold til bemanning. Dette er lite fremhevet i utredningen.

Turnusordning (veiledet praksis etter avsluttet bachelorutdanning)

Kunnskapen en trenger i barnevernet er sammensatt og krever integrering av ulike former for kunnskap og ferdigheter. Praktiske fag læres også gjennom at kunnskapselementene blir knyttet sammen gjennom de krav som praksis stiller. Vi finner det helt nødvendig at alle nyansatte sikres veiledning. Å arbeide ved siden av en kollega muliggjør læring både gjennom å kunne stille spørsmål og få feedback, men også læring gjennom å se hvordan andre handler. Mye læring på arbeidsplassen skjer gjennom å utføre arbeidsoppgaver og oppsøke læringsmuligheter. Derfor er vi positive til turnus, og vi tror at det vil bidra til å minske et eventuelt praksissjokk, og sikre en mer skjermet start på yrkeslivet i barnevernsfeltet.

Det fremstår som uklart om turnusordning bare skal gjelde barnevernsfeltet. Her er det viktige spørsmål som må avklares. Er det hensiktsmessig med turnus for alle som avslutter barnevernpedagog- og sosionomutdanning som også skal arbeide andre steder enn i barnevernet? Det kan synes komplisert hvis det bare er turnus til arbeid i barnevernet, hvis noen ønsker å skifte arbeidssted for eksempel. Er det hensiktsmessig å være gjennom ulike områder i barnevernsfeltet i en turnustjeneste? Det vil kanskje sikre bedre forståelse for ulike arbeidsområder sin kompetanse.

Autorisasjon for arbeid i barnevernet

Det er viktig med autorisasjon for å sikre kvaliteten av tjenestene og styrke særlig barn og unges sikkerhet. Derfor er vi positive til autorisasjon. Vi ser at det er uavklarte spørsmål når det gjelder autorisasjon og er glad for at departementet har satt ned en arbeidsgruppe som skal utrede dette spørsmålet.

Finansiering

Utdanningene må løftes ut av laveste finansieringskategori og settes på nivå med lærere og sykepleiere slik vi ser det. Kravene til studentene må økes og gis mulighet til bedre finansiering av oppfølging av dem. Tettere oppfølging av studentene, mer ferdighetstrening, arbeid i små grupper, tettere samarbeid mellom praksisfelt og utdanning gir økte krav til finansiering av utdanning. Det er urimelig at utdanningene ligger i laveste finansieringskategori.

Når det gjelder praksisfeltet så har oppbygning av en større statlig- og regional barne- ungdoms- og familieetat krevd store ressurser uten at den kommunale bemanning er styrket tilsvarende.

Styrking av utdanningstilbudet i barnevern etter grunnutdanning

Det bør arbeides for å få inn flere kurs med barnevernstematikk på høyere nivå enn bachelor i gjeldene masterutdanninger og det må utvikles egne masterprogram innenfor barnevern slik utvalget foreslår.

Det finnes i dag en master i barnevern plassert i Bergen, mens det finnes flere mastere i sosialt arbeid og også mastere på andre områder. Denne kompetansen er nevnt av utvalget som viktig. Samtidig er det et komplekst felt, hvor det er behov for mer kunnskap, forskning og utviklingsarbeid. Oppbygging av et nytt mastermiljø spesielt rettet mot barnevernfeltet vil kunne være et viktig bidrag her. Vi mener at flere mastere i barnevern må etableres knyttet til de høgskoler og universitet som i dag har et stort nok miljø. Vi synes det er uklart om utvalget mener det er master for barnevernpedagoger og sosionomer vi her snakker om? Det ser vi som en mulighet, forutsatt at de 14 emnene er bedre fordelt i grunnutdanningen, slik at alle har en base av kunnskaper om barn og unge å gå videre med på et masternivå. Vi ser positivt på at barnevernfeltet styrkes med stipendiat, post doc og forskerstillinger. Når det bare finnes en master i barnevern, så gjør det at dyktige fagfolk med ønske om kompetanseløft søker til mastergrader innen andre områder som ikke nødvendigvis er så relevante for arbeid i barnevernet.

Det er mange som jobber innen barnevern i dag som har eldre utdanninger. I en del områder av vårt fagfelt har det skjedd mye forskning i de siste år blant annet på vold, seksuelle overgrep, tidlig intervensjon og arbeid med minoritetsfamilier. Vi støtter forslaget til utvalget

om pålagte oppdateringskurs som vilkår for å beholde autorisasjon. For å sikre lik kvalitet på landsbasis ser vi behov for at disse kursene bør være statlig styrt og finansiert.

I barnevernet må en håndtere komplekse situasjoner hvor det kan være interessenmotsetninger og en må kunne gjøre kompliserte vurderinger og avveininger. Å opprettholde en kontinuerlig refleksjon når en møter utfordringer vurderes som det mest sentrale enkeltstående aspekt ved profesjonell utvikling. Når utfordringene blir for store og refleksjonen ikke opprettholdes skjer en prematur lukning. Det kan forstås som en ikke-reflektert måte å forsvare seg på når vanskeligheter og utfordringer i det profesjonelle arbeidet ikke mestres. Det synes derfor særlig viktig at både studenter og barnevernansatte tilbys veiledning. Dette kommer ikke godt nok frem i utredningen. Selv om veiledning er en del av noen tariffavtaler er det likevel ikke slik at alle ansatte får veiledning.

Nasjonalt fagråd

Det kan virke noe uklart hva utvalget har ment med et slikt fagråds mandat. Det kan være viktig å sikre rutiner i utdanningsinstitusjoner for at for eksempel pensum oppdateres og at det er en oppgave som ikke er avhengig av den enkelte undervisningsansvarlige. Et fagråd kan jobbe med mulig innføring av nærværspå plikt på deler av utdanningen og med for eksempel hvilken vektning de enkelte emnene bør ha. I og med at siktemålet til utvalget har vært å fremme forslag til kvalitetsutvikling i lys av barnevernets framtidige kompetanse- og kvalifiseringsbehov ønsker vi å støtte den analysen av feltets behov som fremkommer og rose utvalget for deres arbeid med dette. Vi satser på et godt samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og departementene i det videre, samt at utdanningsinstitusjonene som her er aktuelle kan innlede et godt samarbeid med praksisfeltet. Således kan et nasjonalt fagråd oppnevnes for å oppnå tilbud så like som mulig i de ulike regionene i landet og dermed bidra til å kvalitetssikre utdanningene.

Forholdet mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet

I barnevernfeltet stilles det krav til integrasjon av ulike former for kunnskap og en vektlegging av læringsmetoder som bidrar til en slik integrasjon. Det bør derfor være en økt vektlegging av studieopplegg hvor studentenes læringsprosesser settes inn i en erfaringsbasert kontekst og der praksis blir sentralt for å skape syntesen mellom ulike former for kunnskap. En sterkere vektlegging av samarbeid mellom studentenes praksisfelt og utdanning til arbeid i barnevernet vil kanskje kunne bidra til at overgangen fra studier til yrke blir mindre. Ut fra nødvendigheten av livslang læring er det desto viktigere at basiskompetansen gis i grunnutdanningene mens etter- og videreutdanning kan tas underveis i et langt liv.

Som utvalget beskriver er det nødvendig med styrking av barnevernsforskningen. Det er viktig å sikre at den forskning som blir utført er i takt med det reelle behovet i barnevernfeltet. Det bør arbeides for å få opp forskning- og utviklingskompetansen hos barnevernsutdannede. Dette vil skape mer praksisnær kunnskap som kan benyttes i utdanning og i praksisfeltet.

Vi mener også at det er behov for økt samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet for å styrke studiemiljøenes kunnskap om barnevernet, stimulere til praksisnær forskning og for å bidra til kompetanseutvikling i praksisfeltet. Vi tror det vil være et løft for utvikling av ulike samarbeidsformer dersom en i barnevernfeltet også kunne gjennomføre en nasjonal satsning lignende HUSK i sosialtjenesten.

På vegne av

Diakonhjemmet Høgskole

Avdeling for sosialt arbeid

v/ Hedvig Torvik Nilsen

Høgskolelektor

Diakonveien 14, Vinderen

Postboks 184

0319 Oslo